

Exegeze židovských Písem u tzv. „apoštolských otců“

List Římanů Korint'anům (konec 1. stol.)

List Římanů Korint'anům vykládá Písmo v historickém smyslu a postavy a události židovských dějin užívá jako pozitivní či negativní morální vzory a prorocké a básnické texty jako nástroje morálního povzbuzení pro situaci korintského sporu.

1) Henoč, Noe, Abraham a Lot jako vzory poslušnosti (1Klem 9–10)

9. Poslechněme proto jeho velkorysé a slavné rozhodnutí. Vyprošujme si jeho milosrdenství a dobrotivost, zanechme marného pachtění, svárů a žárlivosti, která vede ke smrti, a padněme před ním a obraťme se k jeho slitování. Upřeme zraky na dokonalé služebníky jeho velkolepé slávy. Například Henoč se ukázal ve své poslušnosti spravedlivý, a byl proto přenesen vzhůru a nezakusil smrt. Noe se ukázal být věrný ve své službě, a proto hlásal znovuzrození světa a Pán skrze něho zachránil živé bytosti, které vstoupily společně do archy.

10. Abrahám byl nazván „Božím přítelem“ a ukázal se věrný, když uposlechl Boží příkazy. Z poslušnosti odešel ze své země, od svých příbuzných a z otcovského domu, aby za opuštění nepatrné země, slabého příbuzenstva a malého domu, zdědil Boží zaslíbení. Bůh mu totiž řekl: „Odejdi ze své země, od svých příbuzných a z otcovského domu do země, kterou ti ukážu. Udělám z tebe velký národ a požehnám ti a oslavím tvé jméno a budeš požehnaný. Požehnám těm, kteří ti budou žehnat, a prokleju ty, kteří tě budou proklínat, V tobě dostanou požehnání všechny národy země.“¹ A když se odloučil od Lota, řekl mu Bůh znovu: „Otevři oči a podívej se z místa, kde teď jsi, na sever, na jih, na východ a k moři, protože celou tu zem, kterou vidíš, dám až na věky tobě a tvému potomstvu. A udělám tvé potomstvo jako písek na zemi. Dokáže-li někdo spočítat písek na zemi, spočítá i tvé potomstvo.“² A ještě říká: „Bůh vyvedl Abraháma ven a řekl mu: ‚Pohlédni k nebi a spočítej hvězdy, dokážeš-li je spočítat. Takové bude tvé potomstvo.‘ A Abrahám Bohu uvěřil a bylo mu to započteno jako spravedlnost.“³ Díky své víře a pohostinnosti dostal ve stáří syna a z poslušnosti ho nabídl jako oběť Bohu na jedné hoře, kterou on mu ukázal.

---

1 Gn 12,1–3.

2 Gn 13,14–16.

3 Gn 15,5–6.

2) Rachab jako vzor víry a pohostinnosti a předobraz Ježíšovy krve (1Klem 12)

12. Díky víře a pohostinnosti byla zachráněna nevěstka Rachab.⁴ Když totiž Jozue, syn Nunův, poslal do Jericha vyzvědače, král té země poznal, že přišli prozkoumat jejich území, a vyslal muže, aby je zajali, a až je zajmou, chtěl dát ty zvědy usmrtit. Pohostinná Rachab je přijala u sebe a ukryla je v horním patře pod lněná stébla. Pak dorazili muži poslaní králem a řekli: „Vešli k tobě vyzvědači prozkoumávající naši zem. Vyved' je ven. Král to nařizuje.“ Ona odpověděla: „Ti muži, které hledáte, ke mně opravdu přišli, ale hned zase odešli a šli tudy.“ A ukázala jim na jinou stranu. Těm mužům řekla: „Já vidím jasně, že vám Pán Bůh vydá tuto zem, poněvadž její obyvatele z vás přepadl strach a bázeň. Až se tedy stane, že se jí zmocníte, zachovejte mě a dům mého otce.“ A oni jí řekli: „Budiž tak, jak nám to řekla. Jakmile tedy zjistíš, že přicházíme, shromáždíš všechny své příbuzné pod svou střechu a budou zachováni. Všichni, kdo se budou nacházet mimo tvůj dům, zahynou.“ Pak ještě určili, aby jako znamení vyvěsila ze svého domu šarlat. Tím znázorňovali, že pro všechny, kteří věří a doufají v Boha, bude vykoupení skrze krev Páně. Vidíte, milovaní, v té ženě nebyla jen víra, ale spočíval na ní i prorocký úkol.

List Barnabášův (kolem r. 131)

V první části Barnabášova listu hraje exegeze klíčovou roli. Autorův cíl je ukázat, že pravým smyslem židovských textů je smysl křesťanský, a podat argumenty dokazující, že Židé, chápající tyto texty doslovně a historicky, jim ve skutečnosti neporozuměli. Používá k tomu několik různých exegetických postupů a argumentačních strategií.

1) Důvody, proč Židé neporozuměli svým Písmům

Barn 8,7: Proto pro nás je zřejmé, že to bylo takto, pro ně je to však temné, protože nezaslechli hlas Páně.

Barn 9,4: I obřízka, na kterou spoléhají, je neúčinná. Řekl totiž, že obřízka se nedělá na těle. Sešli z cesty, protože je učil zlý anděl.

2) Jedna pasáž klíčem výkladu pro druhou (za účelem odmítnutí zákona soboty)

Barn 15,4: Sledujte, děti, co znamená „skončil dílo v šesti dnech.“ – Znamená to, že Hospodin vše skončí v šesti tisících let. Den totiž u něj znamená tisíc let. Sám mi to potvrzuje, když říká: „Hle, u Hospodina je den jako tisíc let.“⁵

---

4 Srov. Joz 2.

5 Srov. Žl 89,4 LXX.

3) Rozlišení subjektů, o kterých která pasáž vypovídá

Barn 3,1–5: Říká jim o tom opět: „Proč se pro mne postíte tak, praví Pán, že je dnes slyšet váš křik? Takový půst jsem si ne zvolil, praví Pán, nechci člověka, který pokořuje svou duši. Ani kdybyste ohnuli svůj krk jak obruč, kdybyste si oblékli pytel a podestlali se popelem, ani pak tomu neříkejte bohumilý půst.“⁶ Nám však praví: „Hle, toto je půst, který jsem si zvolil, praví Pán: Rozvaž každé nespravedlivé pouto, zruš závazky vnučených smluv, propusť zlomené a roztrhej každý nespravedlivý úpis. Lámej svůj chléb hladovým. [...] Pak ti brzy vzejde tvé světlo, tvé rány se rychle zacelí, spravedlnost bude kráčet před tebou a chránit tě bude sláva Boží.“⁷

Midraš o ztrátě Hospodinovy smlouvy

Barn 4,7–8: ... [jejich smlouva] je naše, a oni ji tak nakonec ztratili už poté, co ji Mojžíš dostal. Písmo totiž říká: Mojžíš se na hoře postil čtyřicet dní a čtyřicet nocí a dostal od Pána smlouvu, kamenné desky napsané prstem Páně. Oni se však obrátili k modlám a ztratili ji.⁸ Pán totiž říká: „Mojžíši, Mojžíši, rychle sestup, protože tvůj lid, který jsi vyvedl z egyptské země, se dopustil nepravosti.“ Mojžíš pochopil a odhodil ony dvě desky z rukou⁹ a jejich smlouva se rozbila, aby byla smlouva milovaného Ježíše vtisněna do našich srdcí v naději naší víry.

Barn 14,1–4: Ano, a podívejme se na smlouvu, kterou slíbil otcům a měl dát lidu; zkoumejme, zdali ji dal. Prorok totiž říká: Mojžíš se postil na hoře Sinaj čtyřicet dní a čtyřicet nocí, aby dostal smlouvu Pána s lidem. A Mojžíš dostal od Pána ony dvě desky napsané prstem Páně v Duchu. A Mojžíš je vzal, aby je přinesl dolů a dal lidu. A Pán řekl Mojžíšovi: „Mojžíši, Mojžíši, rychle sestup, protože tvůj lid, který jsi vyvedl z egyptské země, se dopustil nepravosti.“ Mojžíš pochopil, že si odlili modly, a odhodil ony desky z rukou¹⁰ a desky Pánovy smlouvy se rozbily. Mojžíš je přijal, oni jich však nebyli hodni. Jak jsme je přijali my? Pochopte: Mojžíš je přijal jako služebník, nám je dal sám Pán, jakožto lidu svého dědictví, tím že pro nás trpěl.

Typologický (christologický) výklad

Barn 12,5 a 7: Jinde Mojžíš vytváří ve formě znamení pro hynoucí Izrael *typos* Ježíše – že musí trpět a že sám oživuje, i když si o něm budou myslet, že zahynul. Hospodin totiž způsobil, že je kousali všelijací hadi a oni umírali, protože k přestoupení u Evy došlo skrze hada [...] Přišli k Mojžíšovi a prosili ho, aby za ně poprosil o uzdravení.

6 *Iz 58,4–5.*

7 *Iz 58,6–8.*

8 *Srov. Dt 9,9–11 a 16.*

9 *Srov. Dt 9,12 a 16–17.*

10 *Obdobně jako v předchozím parafrázuje autor Dt 9,9–12 a 16–17.*

Mojžíš jim však řekl: „Až bude někdo z vás uštknut, ať přijde k tomuto hadu, který visí na dřevě, a s důvěrou věří, že on, i když je mrtvý, může oživit, a hned bude zdrav.“ A oni to tak dělali. V tom máš opět oslavení Ježíše.

Antologie prorockých míst proti tělesné obřízce

Barn 9,1–8: Pán opět mluví o uších, jak obřezal naše srdce. Pán říká v prorokovi: „Sluchem svého ucha mě poslechli.“¹¹ A jinde říká: „Sluchem budou slyšet vzdálenější lidé a poznají, co jsem udělal.“¹² Pán říká: „Obřezejte svá srdce.“¹³ A jinde říká: „Slyš, Izraeli, toto říká Pán, tvůj Bůh.“¹⁴ Jinde prorokuje Duch Páně: „Kdo chce žít navěky? Ať poslechne sluchem hlas mého syna.“¹⁵ A jinde říká: „Poslouchej, nebe, a pozorně slyš, země, protože Pán řekl na svědectví toto.“¹⁶ A jinde říká: „Slyšte slovo Pánovo, vládcové tohoto lidu.“¹⁷ A jinde říká: „Slyšte, děti, hlas volajícího na poušti.“¹⁸ Obřezal tedy naše uši, abychom my uvěřili, až uslyšíme slovo. Ale obřízka, v níž důvěřují oni, je zneplatněna. Řekl totiž, že obřízka není tělesná. Oni to však nedodrželi, protože je klamal zlý anděl. Říká jim: Toto praví Pán, váš Bůh (zde nacházím příkázání): „Nezasévejte do trní. Obřežte se pro svého Pána.“¹⁹ Co tím míní? Obřežte zatvrzelost svých srdcí a nezatvrzujte své šíje.²⁰ Vezmi si zase: „Hle, říká Pán, všechny národy mají neobřezané předkožky, ale tento lid má neobřezaná srdce.“²¹ Řekneš ale, že lid se obřezal na stvrzení smlouvy. Avšak to přece i Syřan a Arab a všichni modloslužební kněží. I oni tedy vycházejí z jejich smlouvy. Dokonce i Egypťané mají obřízku.

Poučte se, milé děti, bohatě o všem, – že Abraham jako první udělal obřízku v Duchu, a protože předvídal Ježíše, obřezával na základě pokynu tří písmen. Říká totiž: „Abraham obřezal ze svého domu osmnáct a tři sta mužů.“²² Jaké poznání se mu tím dostalo? Pochopte, že říká nejdříve „osmnáct“ a teprve po pauze „tři sta“. Osmnáct je: deset *ióta*, osm *éta* a máš Ježíše; a protože kříž měl mít svou milost v písmeni *tau*, říká i „tři sta“.²³ Ukazuje tedy dvěma písmeny Ježíše a jedním kříž.

(pracovní překlady Jiří Pavlík)

11 Žl 17,45a LXX.

12 Iz 33,13

13 Jer 4,4.

14 Srov. Iz 7,2

15 Srov. Žl 33,13 a Iz 50,10.

16 Iz 1,2.

17 Iz 28,14.

18 Iz 40,3.

19 Jer 4,3–4.

20 Dt 10,16.

21 Jer 9,25.

22 Srov. Gn 17,23 a 14,14.

23 318 se v řečtině zapisuje pomocí písmene τ (300) a písmen ιη (18), na něž začíná jméno Ježíš (Ιησοῦς).